

Selja Ahava

Stvari, ki padejo z neba

Odlomek iz romana

4.

Ko se je teta Annu preselila v Förstorgård in postala dvorna gospa, smo ji pomagali. Čeprav se ni nihče odselil, smo več stvari znosili iz hiše, kot prinesli vanjo.

Za vse stvari tete Annu je bilo dovolj prostora v enem kombiju. Iz dvorca pa je bilo treba odnesti kose pohištva, ki so nekoč stali v pisarnah, poletnem domu za otroke ali skladišču, in teh je bilo veliko. Edina stvar, ki jo je teta Annu pustila v dvorcu, so bile bolnišnične postelje v zgornjem nadstropju. V vsaki spalnici je bila ena ali dve kovinski postelji na koleščkih z ograjicami, ki se jih je dalo dvigniti in spustiti. Očetu so se zdele te postelje grozljive, ker so mu operirali slepič, ko je imel devet let, toda teta Annu je trdila, da v dvorcu ustvarjajo posebno vzdušje.

Tistega večera, ko se je preselila v dvorec, mi je teta Annu šepnila: "Pridi, Saara, ti bom nekaj pokazala."

Povzpeli sva se po stopnicah v prvo nadstropje, v sobano, iz katere sta vodila dva

Selja Ahava (1974) je pisateljica, scenaristka in dramaturginja. Na Akademiji za gledališče v Helsinkih je diplomirala iz dramaturgije, v Londonu je študirala uprizoritvene umetnosti. Za svoj prvi roman, *Dnevnik izgubljenega* (2010), je bila nominirana za nagrado časopisa Helsingin Sanomat. *Stvari, ki padejo z neba* je njen drugi roman. Izšel je leta 2015 in bil v ožjem izboru za prestižno nagrado finlandia, leta 2016 je zanj prejela nagrado Evropske unije za književnost. V svojstvenem pripovednem stilu Selja Ahava opisuje usode posameznikov, ki so jim srečna ali nesrečna naključja spremenila življenje. Njen tretji roman, *Preden moj mož izgine*, je izšel leta 2017. V njem pisateljica tematizira svojo zakonsko krizo, potem ko ji je mož priznal, da si je vedno želel biti ženska in se začel pripravljati na operacijo za spremembo spola. Selja Ahava piše tudi scenarije za filme in televizijske nadaljevanke ter radijske igre.

hodnika. Šli sva po zahodnem hodniku, potem je teta odprla vrata tretje spalnice.

Zagledala sem prazno spalnico, v kateri so bili le postelja in dva stara lesena stola. Skozi okno se je videlo travo pred vhodom in fontano, pa kombi in kup kartonskih škatel. Teta je stopila do leve stene.

“Poglej,” je rekla, prišla zgornji rob sredinske opažne deske in potegnila. “Skrivna vrata!” sem dahnila.

Prav res, desko je bilo mogoče odstraniti brez najmanjšega šuma. Celo Hercule Poirot bi pri tem gotovo privzdignil obrvi. Za skrivnimi vrati je bila po tetinih besedah sobica, v katero se je dalo vstopiti. Teta je rekla, naj poskusim odpreti vrata. Potipala sem in s prsti na zgornjem robu zaključne letve zatipala deščico, ki jo je bilo treba pomakniti na levo. Potem se je zaslišalo kratko škrtanje in vrata so se odprla.

Stopili sva v skrivno sobo. Teta je vanjo prinesla volneno preprogo, ki jo je razprostrla po tleh, in dve žametni blazini, da je bilo prijetneje sedeti. Na zadnji steni je bilo okence. Skozenj ni presevalo prav veliko svetlobe, ker je bilo gosto zaraščeno z viniko.

“Če gledaš od zunaj, vidiš samo viniko,” je pojasnila teta.

Še nikoli prej nisem bila v čisto pravi skrivni sobi. Sicer pa tudi v dvorcu še nikoli nisem bila – in zdaj se je teta meni nič tebi nič preselila v pravljичni grad.

Ker se je skrivna sobica zdela primeren kraj za pogovore o skrivnih rečeh – tistih, o katerih nisem smela črhniti v vrtcu, na avtobusu ali pri prijateljih doma –, sem se odločila, da teto Annu tu vprašam:

“Teta, kako si vedela prave številke za glavni mega dvojni dobitek?”

Za vsak slučaj sem jo vprašala precej tiho. Teta Annu je pokimala, nekaj trenutkov razmišljala in me potem pogledala v oči:

“Naključje je bilo.”

“Zakaj pa potem o tem ne smem govoriti, če je bilo naključje?”

“Prav zato,” je rekla teta. “Ker je stvar težko razložiti.”

Prislušovali sva zvokom iz spodnjega nadstropja. Mama je v kuhinji pomivala posodo, oče je v vhodni veži ropotal s kartonskimi škatlami, ki so bile naložene ena na drugo. V dvorcu se je ropot veliko bolj slišalo kot v bloku, ker nam je teta dovolila, da smo tudi znotraj hodili v čevljih. To nam je dovolila, ker je bil selitveni dan, pa tudi zato, ker so bila tla zelo mrzla in bi se nam na stopnicah lahko v nogo zapičila trska.

“Saara! Saara! Počasi bomo šli domov!” Mamin glas je odmeval po dimnih ceveh, potem se je razlegel iz kamina v spalnici. Pogledala sem teto Annu, ki je pokimala, da se morava vrniti v spodnje nadstropje. Neslišno sva zapustili skrivno sobico in za sabo zaprli desko na steni.

“Ali velja, da je skrivna sobica samo najina skrivnost?” sem šepnila teti Annu.

“Velja,” mi je pritrdila.

Potem sva šli v spodnje nadstropje. Ves večer sem bila silno ponosna, ker je moja teta postala dvorna gospa in ker sem le jaz vedela, da je v dvorcu skrivna sobica v steni.

5.

MAMA, KO JE GOLJA. Med maminimi stegni se vidi svetlobo, ko v savni iz kovinske posode zajema vročo vodo. Ima dolge noge in kadar se skloni, ji v kolenih počti. Mama na stegnih nima dlak, v nasprotju s teto Annu.

Mama se cmari na klopi v savni, diši po kokosu. To je zato, ker ima v brisači kokosov balzam za lase. Hrbet ima izbočen, z eno nogo miga po zraku in vrti gleženj naokrog, naokrog, naokrog. Igram se trubadurko in s prstom spet in spet potegnem po gubah na njenem trebuhu, medtem ko vzklikam: “Plom, plum, plum, plim!”

Mama ima prek trebuha dolgo brazgotino. Tam sem jaz prišla na svet.

Takšna je mama, ko je gola.

Oče se je v Žagovinasti hiši savnal sam, ker je rekel, da laže diha. Mama je po njegovem v savni preveč govorila in načenjala preveč resne teme, poleg tega je vedno pozabila vprašati za dovoljenje, preden je zlila vodo na peč. Nekoč je na peč zlila tri polne zajemalke vode in potem stekla ven, v sneg. Oče tega ni prenašal.

Ko sva nekoč sami sedeli v savni, sem se poskušala dotakniti maminih prsi. Udarila me je po roki.

“Ko sem bila dojenčica, sem se jih tudi dotikala.”

“Tisto je bilo drugače,” me je zavrnila mama.

“Samo enkrat,” sem jo prosila.

“Ne.”

Mama je imela eno bradavico povešeno, ker sem jo preveč sesala, ko sem bila dojenčica. Druga je bila običajna.

6.

Čas mineva in mama se pomika nazaj. Vidi jo se samo njene hlače in dolgi, ravni lasje. Lasje ji plapolajo v vetru in z eno roko podpira drugo, v kateri ima cigareto. Tako stoji in se oddaljuje.

Ko se mama skloni nad posteljo, ji lasje uidejo izza ušes in me pobožajo po obrazu, skupaj z njenimi poljubi. Ko rečem, da se skloni, je mama še vedno tu. Če rečem, da se je sklonila, je ni več. Oče ne govori o njej, ker ne more reči, da se je sklonila. O njej ne more govoriti v pretekliku. Včasih začne stavek z njenim imenom, a ga ne more dokončati.

Mama je ostala nedokončana.

Sicer pa oče govori o maminih stvareh, ker še vedno obstajajo. "Hanneline smučiči so v kleti," reče z običajnim glasom. "Omare, ki jih je prepleskala Hannele. Tam so, poleg Hannelinih škornjev."

Okoli pravega človeka lahko narišeš črto, tako kot to naredi Poirot s truplom, ki leži na tleh. Smrt je lažje razumeti, če ima komolec, kolenski zgib in svoje mesto na tleh. Ko mrtveca odnesejo, ostane bela črta, v kateri ni nikogar več. Približno tako kot zadetek na lotu, ki bi ga bilo lažje razumeti, če bi bil kup denarja. Toda spomini nimajo telesa.

V filmih so spomini črno-beli.

Mrtvega človeka pustijo stati ob cesti, avto se odpelje in skozi zadnje okno gledajo, kako človek postaja vse manjši, dokler na koncu povsem ne izgine. Tako umrejo ljudje v filmih.

V resnici pa ni videti tako. Čas mame ne pomanjša, pa tudi barve ne zbledijo. Mamo je samo razneslo na drobne koščke, ki lebdi v zraku. Vsi delčki so povsem razločni – lasje, prsti, izbruhi smeha, kožne gubice in nosnice, pokajoča kolena, kruljenje v želodcu –, le mame ni več.

7.

"Vse je mirno, sonce sije in morje je čudovite modre barve. A pozabljate, mon ami, da zloba vedno živi med nami. In ta posebna oseba, ta morilec, to brezsrčno bitje, je bilo še posebej pretkano. Ko so vsi šli spat, se je odplazil v knjižnico in počakal skrit za vrati, dokler služabnik ni prišel po posodo, počakal je, dokler je monsieur Bowles ni vrnil, in ga hladnokrvno zabodel v hrbet. Bodalo je skrtil v plašč, ki ga je že prej pripravil v sobi, in odšel. Vedel je namreč, da se bo zjutraj vrnil, saj bodo najprej poklicali njega. Doktor, ali pa bi raje uporabil vaše pravo ime, vi uboga, zagrenjena sirota, ki ste že v mladosti prisegli maščevanje, vi ste ubili gospoda Bowlesa in dejanje skušali naprtiti gospodu Parkerju, poleg tega ste vse preslepili, verjeli so vam, da ste pravi zdravnik. Toda Hercula Poirota niste zavedli!"

Vsako nedeljo smo sedeli pred televizijo: oče, mama in jaz, gledali smo Hercula Poirota. Pravzaprav je bila ta oddaja preveč napeta za otroke, toda

pri nas nismo imeli toliko pravil kot pri nekaterih prijateljih, ker je oče odraščal v tujini, pri mami doma pa so imeli samo eno pravilo: Ne izgubi se v gozdu.

Hercule Poirot je bila edina oddaja, ki je bila všeč vsem trem. Očetu je bila všeč pokrajina, ker je bila Anglija tista država, kjer sta s teto Annu preživela otroštvo, mama je hotela vedno ugibati, kdo je morilec, in je nalašč ugibala narobe, pri čemer si je izmišljevala povsem nemogoče zaplete, jaz pa sem oboževala zadnji prizor, v katerem se vse razjasni.

Hercule Poirot ne teče in ne strelja. A vseeno zmaga. Spomni se vseh podrobnosti, tudi najmanjših, ki jih drugi spregledajo. Te podrobnosti zna v mislih razgrniti v sliko, jih povezovati in premeščati na različne načine, dokler nazadnje ne zapolni lukenj. Tako na koncu ugotovi, kdo je morilec.

Zadnji prizor je vedno enak. "Bon, napočil je čas, da povemo resnico. Greva, Hastings," reče Poirot in svojega prijatelja strmo pogleda. Hastings je vsakič videti enako zmeden.

Mama je zavpila: "Parker! Tisti Parker je!"

Z očetom sva jo skušala utišati.

Poirot je vse goste povabil v eno sobo, po navadi v knjižnico ali dnevno sobo. Vedno jih je bilo ravno prav – ne preveč, saj tedaj ne bi bilo dovolj prostora za vse v eni sobi in bi se zadnji prizor sfižil. Pa tudi premalo ne, saj bi bilo v tem primeru morilca preveč enostavno uganiti.

Gosti so imeli vedno skrivnosti. Nekatero so bile povezane z umorom, druge ne. Vse se je vedno dogajalo na enem kraju, na primer v kakšnem dvorcu, na vlakcu ali v vasici. Herculu Poirotu se ne bi dalo tekati naokrog po velikem mestu.

Potem je Hercule Poirot začel svoj zaključni govor. Dejstva je nizal eno za drugim in razkrival, kako se je vse zgodilo.

Včasih je morilec skušal pobegniti, drugič je planil v jok ali začel besno vpiti, včasih si je celo slekel kostum, a vedno je bil na koncu razkrinkan. Gosti so sedeli v naslanjačih in z grozo strmeli v morilca, medtem ko so ga odvedli. "Oui, bien sûr mademoiselle. Hercule Poirot ve vse," je zagotovil Poirot in potrepil mladenko po dlani. "Zdaj pa spijmo kozarec ribezovega soka. Gospa Parker trdi, da je najboljši v Angliji."

"Parker bi bil veliko boljši," je rekla mama.

"Grem staviti, da so tole snemali v Cornwallu," je pripomnil oče.

Jaz sem le zadovoljno molčala, saj se je spet vse razrešilo. Laži so bile razkrinkane, predstave je bilo konec. Vse stvari, vsi dogodki so imeli svojo razlago, vsaka oseba je imela svoj namen. Nič ni ostalo nedorečeno.

MAMINI PRSTI NA ROKAH IN NOGAH. *Mama ima dolge, tanke prste, ki smrdijo po tobaku. Nohti so ovalni, na palcu je grbinica, ki spominja na val. Prste potegne v rokav, kadar jo zebe, in si jih zakoplje v lase, kadar razmišlja. Palca na nogi ji štrlita nekoliko postrani. Poleti nosi japonke, nohte na nogah si namaže z lakom krvavo rdeče barve.*

“Poglejte, nekdo je mami odrezal prste!” reče oče, a se samo šali. Takšni so mamini prsti na rokah in nogah.

8.

Prej smo živeli v Žagovinasti hiši. Bila je naš dom. Bila je rumena in bela, imela je rdečo streho. Mama in oče sta to hišo kupila, ko sem bila še dojenčica. Imela je zgornje nadstropje, spodnje nadstropje in klet. Na začetku je bilo zgornje nadstropje hladno in staro, ampak počasi smo se preselili tudi tja in jaz sem dobila svojo sobo. Toplota iz spodnjega nadstropja se je dvigovala v zgornje nadstropje, hlad iz zgornjega nadstropja se je razširil do veže v spodnjem nadstropju.

V Žagovinasti hiši nič ni bilo dokončano. Kadar je kdo prišel na obisk, je mama vedno razlagala, kakšna je bila hiša včasih ali kakšna bo nekoč.

“Tukaj je bila stena z vrati,” je pokazala v veži. “Za sem imam že izbrano tapeto,” je povedala v zgornjem nadstropju, kjer so bile po stenah le neobdelane deske in rumene raztrgane zaplate podložnega kartona. “Tukaj je bil včasih balkon, preden smo zgradili prizidek. Dovolj prostora je za dve sobi.”

Mama se sploh ni zavedala, kakšna je bila hiša videti v resnici. Če smo gledali fotografije, na katerih so bila na primer okna brez okenskih polic, električni kabli, ki so viseli kot božične girlande, stare tapete, na pol strgane s stene, in druge nedokončane stvari, je mama začela na ves glas govoriti: “O groza, poglej si to steno! Kdaj jo bomo končno spravili v red, novo tapeto imam že izbrano ...”

Hišo smo imenovali Žagovinasta hiša, ker so bile njene stene polne žagovine. Kadar se je oče lotil popravil, se mu je usipala za vrat. Če si zaloputnil s kletnimi vrati, je je padlo le prgišče, ko smo razširili vratno odprtino, pa je je napadalo za polno vrečo. Nabirala se je na senčnikih lestenca in na tleh podstrešja. Brnela je celo v napi.

Žagovino smo shranjevali. Z lopato smo jo naložili v vrečo in jo potresli po tleh na podstrešju. Oče je rekel, da je podstrešje kapa hiše in da nas bo žagovina grela.

Vsake toliko smo imeli dan za prenavo. Takrat sta mama in oče zajtrk pojedla stoje, poleg tega nista imela časa zame. Pogosto se niti tega nista spomnila, da bi mi skuhala kakav. Ob teh dneh je bilo v hiši mrzlo, ker je bilo dvoje vrat v spodnjem nadstropju odprtih, oče in mama pa sta hodila noter in ven s sendviči v rokah.

Nekoč sta prenesla vse stvari iz dnevne sobe v kuhinjo. Spodnje nadstropje se je tako na lepem skrčilo, dve sobi sta se združili v eno: jedilno mizo, kavč, predalnik, monstero, hladilnik, naslanjača, kredenco in televizijo je posrkalo v eno sobo, kjer skoraj ni bilo več mogoče hoditi.

Za plastično ponjavo, ki je prekrivala stvari, pa se je dnevna soba povečala. Tako je postala velika, da je v njej odmevalo. Hotela sem plesati v njej, pa sta mi oče in mama prepovedala. Mama je predlagala, naj gledam televizijo, a je daljinec izginil, zato sem lahko gledala le peti program z glasbenimi videi. Tako sem vseeno lahko malo plesala, dokler se nista lotila dela.

Sredi dnevne sobe je stala le knjižna polica, ovita v plastiko. Ta je prej vedno stala ob isti steni, zato se je zdaj zdelo, kot bi nekdo kos stene pomaknil na sredino sobe in ga ovil v belo plastiko; spominjala je na nekakšnega duha. Stena za polico je bila rumena. Sicer so bile stene v sobi svetlo rjave, le na mestih, kjer sta mama in oče odstranila police, slike in predalnik, so bile rumene. Zdelo se je skoraj tako, kot bi za kosi pohištva ostale svetle sence. Senca knjižne police, senca predalnika in sence treh slik. Opazovala sem z začudenjem; nisem se zavedala, da je tudi za pohištvo toliko stene!

Oče je steno pogladil z roko in potem s kladivom začel odstranjevati žebelje. Vijaki, s katerimi so bile pritrjene police, so za seboj pustili velike luknje, prav tako tudi karnise in okenske police.

Potem je odvil še vtičnice.

“Oče, umrl boš!” sem zavpila, ker se električnih stvari se sme dotikati, sploh pa ne z ostrimi predmeti.

“Zdaj se jih lahko dotaknem,” je rekel oče in me poklical k sebi. Gledala sva, kako je odvil pokrov vtičnice.

Pod vtičnico se je videlo v steno, kjer je bil skriven predor za električne kable. Po njem sta se vila rjav in moder kabel, v notranjosti vtičnice pa so bili kovinska ploščica, vijački in drugi kovinski deli.

“To je kot okostje vtičnice,” se je pošalil oče.

O okostjih nekaj vem, ker sem prebrala knjigo o njih. Deževniki nimajo okostja, kače ga imajo. Imajo pa deževniki zato telo, ki spominja na lestev. Pomislila sem, da so električni kabli podobni ožilju hiše, ker se vijejo v stenah iz ene sobe v drugo.

Mama je gladila steno, našla je še en žebelj in ga odstranila s kladivom. Potem je rekla:

“Saara, stopi malo k tej steni.”

Postavila sem se na mesto, kjer je prej stal predalnik. Mama je iz žepa vzela debel flomaster in nad mojo glavo potegnila črto; tam, do koder mi je segala glava. Zraven je napisala: 12. 5. 2007.

“Še malo stoj na mestu,” me je prosila. “Bodi čisto pri miru.”

Okoli mene je začela risati črto. Začela je pri rami, okoli roke je povlekla črto navzdol, ko je vlekla med prsti, me je žgečkalo, potem se je obrnila proti pod pazduhi, pa dol ob boku in vse do tal. In potem še gor po drugi strani. Flomaster je smrdel, bil je alkoholni. Teh flomastrov se otroci ne smejo dotikati, ker jih je nemogoče odstraniti. Oziroma otrok, saj sem edinka. Na koncu mi je mama obrisala še lase. Kitki in dva cofa na koncu. Ko se je flomaster vrnil do ramena, mi je mama rekla:

“Tako, zdaj lahko stopiš stran.”

Stopila sem korak stran in si ogledovala svoj obris na steni dnevne sobe. Spominjal je na izrezano senco Petra Pana v filmu. Noge sem držala nekoliko narazen, rob srajce mi je plapolal.

“Če se bo kdo za nami preselil sem in prenavljal, bo našel ta obris in videl, kakšna punca je nekoč živela tukaj.”

“Kam pa bi se mi preselili?” sem vprašala.

“Nikamor,” se je zasmejala mama. “Nikoli se ne bomo preselili od tu! Preveč nedokončanih projektov nas čaka.”

Oče se je posmehnil, kar je bilo slišati drugače kot takrat, kadar se zasmеji. Potem je zraven mojega obrisa napisal ‘Saara’.

“Kako si velika,” je zavzdihnila mama in izmenično pogledovala silhueto in mene. “Si res že tako velika?”

“Ja, saj si se je med risanjem dotikala,” je potrdil oče, čeprav je bil tudi sam slišati presenečen. Za dokaz sem se postavila zraven silhuete.

Potem sem šla po svoje flomastre in silhueto pobarvala. Narisala sem oblačila: turkizne žabe in svojo črtasto majico. Narisala sem še oči, lica, usta in cofka na koncu kitk in pomislila, da je to najboljše pri dneh za prenavo. Sendviče jemo stoje, v vtičnice lahko vtikamo ostre predmete, po stenah lahko rišemo z alkoholnimi flomastri in v dnevni sobi je dovolj prostora za ples.

Oče in mama sta se lotila obijanja sten z lesenim opažem. Oče je na dvorišču za hišo žagal deske, mama jih je nosila noter skozi verando. Oče je uporabljal vodno tehtnico, meter in pisalo, mama pa svoje oči in kladivo. Po prvih treh deskah se je začel prepri. Čeprav sta oče in mama hišo vedno prenavljala skupaj, se jima je vsakič zdelo, da drugi nekaj počne narobe.

Tokrat je začela mama, ker se ji je zdelo, da je bilo neumno uporabljati vodno tehtnico za staro leseno hišo, kjer so tla, stene in koti tako ali tako neravni. Oče pa je trdil, da mama pri delu ni bila dovolj skrbna in da ni dokončala stvari, ki se jih je lotila, tako da jih je moral on pozneje popravljati. Prepир je bil vedno podoben, ker nihče od njiju ni spremenil svojih delovnih navad. Tokrat je mamο jezilo, ker je oče pred kratkim kupil novo vodno tehtnico.

Kakor koli že, zvečer smo imeli na stenah nov, bel lesen opaž. Nikomur se ga ni ljubilo natančno ogledovati, ker je bilo v sobi že temno in smo bili vsi preveč utrujeni. A ko je mama zjutraj prišla v spodnje nadstropje, je opazila, da je oče zvečer počistil, preden je šel spat. Nasmehnila se je novim, belim stenam, jaz pa sem se smejala v steni, oblečena v žabe in črtasto majico. Potem se je mama odločila, da bo spekla palačinke za vse.

MAMA ZJUTRAJ. Mama zjutraj nosi očala, gre naravnost do aparata za kavo. Na aparatu najprej pritisne gumb in gre šele nato lulat. Tanka jutranja halja ji frfota, ko se sprehodi čez dnevno sobo in odstre zavese. Mama odpre okno, če je toplo poletno jutro, pa vrata na verando, in reče: "Ah."

Takšna je mama zjutraj.

9.

Pravljice pripovedujejo o dekletih, zazidanih v stene, in o tem, kako potem iz stene zraste breza. Mama je rekla, da se je to nekoč res zgodilo.

Če je v stenah žagovina, v njih ni prostora za dekleta. Nekoč sem na podstrešju med žagovino našla ročno izdelan lesen čolniček, drugič solnico v obliki deklice. Tudi jabolčna semena sem porinila v luknjico v steni, toda iz njih nikoli ni nič zraslo.

Potem ko sem si ogledala vtičnico od znotraj, sem dojela, da čeprav iz semen ni nič zraslo, to še ne pomeni, da se v stenah ne dogaja veliko drugih reči. V njih so predori in kabli, ki se vijejo iz spodnjega nadstropja v zgornje in iz ene sobe v drugo, podobno kot žile. Kabli so rjavi in modri, povezujejo stikala za luč, vtičnice in luči, poleg tega so nevarni, ker jih lahko zadaneš z vrtalnikom. Vodovodne cevi so rdeče in modre in lahko zamrznejo, tudi tiste rdeče.

Poleg električnih kablov so v stenah žagovinaste hiše mesta, kjer so bila nekoč vrata in zazidane niše; odkriti se jih da s trkanjem. To so nekakšne

brazgotine hiše. V steni veže je mesto, kjer se je hiša nekoč končala, zdaj pa se tam začne hodnik, ki vodi v kopalnico. V zgornjem nadstropju je plošča v velikosti vrat, skozi katera se je včasih prišlo na balkon. Tapete se trgajo na tistih mestih, kjer so bila nekoč vrata, saj se zaradi zime iverne plošče premikajo.

Nekoč je oče dobil rdeče pikice po stegnih in bil je prepričan, da smo s počitnic domov prinesli stenice. Zato je odnesel vse vzmetnice, odeje, vzglavnike in obleke v savno in močno podkuril. Vse špranjice v spalnici je poškropil s sprejem proti komarjem, posteljne noge pa je na debelo namazal z vazelinom. Ves dan in vso noč so se vzmetnice cmarile v savni, iz špranjic v stenah pa so lezli omotični pajki, ki so se opotekali po tapetah, dokler niso padli na prazna posteljna dna. Mama je bila besna na očeta, o stenicah ni bilo ne duha ne sluha.

MAMIN GLAS. Ko je mama besna, se ji glas dviguje iz trebuha, ves prsni koš ji odzvanja. Nekoč ji je celo uspelo ločiti psa, ki sta se tepla, ker je tako močno vpila.

Mama pokašljeje. Tako je slišati, kadar je sama. Oče je prepričan, da je alergična na prah, ona pa pravi, da ni. Mama govori z globokim, mehkim glasom, zlasti takrat, kadar mi pripoveduje zgodbo. Nekoč je moja prijateljica poklicala po telefonu in bila prepričana, da je mama moški. Včasih momlja. To je takrat, kadar med ustnicami drži bučike.

Takšen je mamin glas.

Včasih kaj premakne žagovino, da se začne usipati skozi luknjice v stropu na blazino; to je zato, ker nam na številnih mestih manjkajo zaključne letve. Poleg tega se ponoči včasih sliši, kako se žagovina premika in stvari živijo. Gosenice drobencljajo, veverice kopljejo luknjice v zemljo, ose praskajo vrhnji sloj barve. Pozimi se zaradi mraza deske skrčijo in sneg s svojo težo pritiska na vrata kamre, da se jih ne da odpreti. Pomladi začne na strehi prasketati in pokati. Včasih traja več noči, preden se kar koli zgodi. Streha se pripravlja na napad kot vojaki, tiho se premika in z nje curlja voda. Potem nazadnje le napoči noč, ko ledena gmota zgrmi s strehe v enem kosu, v obliki večstokilogramske plošče ritmično zdrsi po pločevinasti strehi. Masa zgrmi mimo oken in se raztrešči na tleh. Tako močno zabobni, da si za trenutek predstavljam, da je napočil konec sveta.

Padcu ledene gmote sledi tišina. Hiša je polna pomladi, po teži zime se stene dvignejo, vrata kamre se spet odpirajo. Po dvorišču kot trupla ležijo ogromni kosi ledu, ki jih oče razseka z lopato.

10.

MAMA NA JABLANI. Jeseni se vse tri jablane Žagovinaste hiše šibijo pod jabolki. Mama se vsako jutro odpravi na dvorišče s posodo in pobira tista, ki so padla na tla. Potem me pokliče, da pridem čuvat, medtem ko sama spleza na drevo. Stoji na mestu, kjer se veja razcepi, in jo trese. Na začetku je še malo nerodna, a ko nekaj časa tako stoji tam in trese vejo, se spomni, kako je treba z drevesom. Nasmehne se in postane lažja, njena moč se oklene vej. Na travi votlo zadoni bumf, bumf, ko jabolka padajo na tla, jaz pa moram budno opazovati, kam padajo. Jablana se ziba in šumi, pod mamó bobnijo tla.

V kuhinji diši po jabolkih. Mama jih lupi in reže, napolnila bo sušilnik s krhlji in jih potem spravila v vrečke, pripravila bo marmelado in zamrznila čežano.

Na oknih brenčijo ose, velike in počasne so. Neslišni roj sadnih mušic se dvigne v zrak vsakič, ko kdo odpre pokrov vedra za kompost.

Ko zvečer ležim v postelji in me mama boža po licu, njene roke dišijo po jabolčni marmeladi.

Takšna je mama, ko je na jablani.

MAMA, KO JE ŽIVA. Mama čisti vrtiček. Rada bi, da se zemlja čim prej ogreje, zato jo obrača z lopato in prekriva s prevleko, čeprav oče meni, da bi lahko le počakala dva tedna. Na glavi ima širokokrajni slamnik, pomaha nama z očetom, ko se odpravljava kupit nove letne gume za avto. Stoji in se naslanja na lopato, slamnik ji štrli nekoliko postrani, in maha. V roki drži umazane vrtné rokavice.

Takšna je mama, ko je živa.

Takšna je bila mama, ko je bila živa.

Medtem ko menjajo avtomobilske gume, z očetom jeva sladoleđ. Starih gum ne vržejo stran, zložijo jih na zadnje sedeže, saj namerava mama zgraditi piramido na enem koncu vrta, napolniti gume s prstjo in vanje posaditi jagode. Ker so zadnji sedeži zasedeni z gumami, lahko sedim na sovoznikovem sedežu.

Zapeljeva se pred hišo.

Oče z zadnjih sedežev vzame dve stari gumi in ju odnese na vrt. Jaz mu sledim. Umila bova gume in potem pomagala mami, da jih bo napolnila s prstjo. Mama nama je sliko piramide z jagodami pokazala v časopisu.

Ob enem hišnem vogalu je pet kamnitih stopnic.

“Glej, oče, led,” rečem in pokažem na zdroljen led na stopnicah.

“Ne more biti led,” me zavrne oče. “Mogoče se je mami razbil kozarec?”

Kos ledu vzamem v roko; mrzel je, nekoliko modrikast in moker.

V tistem trenutku oče stopi na najvišjo stopnico in zavpije. Gumi mu zletita iz rok in se skotalita po stopnicah proti meni, oče pogleda proti dvo-rišču in potem proti meni, njegove oči so velike in bele, usta ima odprta, tako da vidim njegove zobe, medtem ko vpije.

“Ne, Saara! Ne glej!”

Prva guma mi prileti v koleno, druga me zgreši, oče se vrže proti gumam in proti meni, noga me boli, pa zadnjica in komolec tudi.

“Ne glej, Saara, ne glej, ne glej, Saara, nenene ...”

Ustrašim se očetovih oči. Začnem jokati, ampak oče me ne tolaži, le vpije na pomoč, potem padeva po stopnicah in začutim bolečino, oče me vleče za zapestje: stran, stran, stran, pa čeprav ne čutim nog in me v pod-pazduhi trga od bolečine.

“Ne smeš gledati!” vpije oče, ne vem, česa ne smem gledati, ampak oče to vpije znova in znova, izpulil mi bo roko. Tečeva, ne vem, kam, ampak oče vpije, vpije še ves dan, vso noč in še ves naslednji teden. “Ne, ne, ne!” vpije oče še takrat, ko pridejo policisti, prihajati začnejo ljudje, ne vem, kje sva in zakaj oče samo neprestano vpije, nekdo ga začne stresati, stresa ga tako močno, da na koncu bruha.

11.

V šoli nam je učiteljica pripovedovala o Lotovi družini, ki sta ji angela rekla: “Odidite, toda ne ozirajte se nazaj! Tem ljudem bova zdaj naredila Nekaj Hudega. Vas bova rešila, toda razdejanja ne smete videti.” Lotova družina je potem res stekla stran, toda Lotova žena angeloma ni zaupala in se je ozrla. Videla je Hudo Stvar, ki sta jo angela naredila ljudem, in se spremenila v solnat steber. Spremenila se je v steber, ker ni mogla prenesti tistega, kar je videla. Učiteljica je rekla, da sta jo angela začarala v steber, ampak jaz zdaj vem, da se nekdo lahko spremeni v steber tudi brez čarov-nije. Dovolj je, da vidi nekaj, česar ne prenese.

Obstajajo stvari, ki s časom ne izginejo. Ne zbledijo, ne zabrišejo se in ne spremenijo se v spomine. Vedno so enako grozne in velikanske, ljudem se uležejo v želodce in na prsi kot steber in tam donijo. Nanje lahko sicer za nekaj časa pozabiš, a ko se spet prikradejo v misli, so vedno enako velike, kot bi se pravkar zgodile.

Angeli naredijo Hudo Stvar. Včasih glede tega vnaprej posvarijo, včasih ne.

Tistega dne se je očetu v spomin vtisnil tako grozen pogled, da ga nikoli ne bo pozabil. Pogled je prek oči vstopil v njegove možgane in tam uničil neko točko. Vsakič, ko ga nekaj spomni na tisto dopoldne, je tako, kot bi dopoldne spet nastopilo. Meni se pogled ni vtisnil v spomin, ker me je oče še pravočasno odvedel stran. Opravičil se je, ker me je udaril v nogo, v zadnjico in v komolec. Toda modrice izginejo, v nasprotju s spomini, ki vstopijo v možgane. Na očeta se je zgrnila solnata gmota in ga uničila.

Mame nikoli več nisem videla.

Teden dni po mamini smrti so mi dovolili, da sem si v spremstvu policije in tete Annu ogledala naše dvorišče. V ograji je bila luknja. Mamino vrtno lopato je nekdo odnesel. Na tleh je bil velik madež, malo je spominjal na snežnega angelčka, pete so v zemljo zarisale črto. To je bilo mamino mesto, njena zadnja sled, kot sled mokre zadnjice na klopi v savni, ki potem izgine.

“Tako, počasi bo dovolj,” je rekel policist in me odvedel v drugo smer. Bil je velik in znojil se je, videti je bilo, da mu je vse skupaj mučno.

Ledu ni bilo več. Vrt je bil videti tak kot vedno. Led je prebil ograjo in mamu, potem se je stopil.

Noter, v kuhinji, je bilo še več policistov. Nihče ni govoril. Nihče ni hotel, da bi kaj vprašala.

Teta Annu me je prijela za roko. V drugi roki je držala torbo z očetovimi in mojimi oblačili. Stisnila me je z roko, ki je bila groba od volne in vode, in rekla: “Pridi, greva.”

“Smo na zvezi, če bo še kaj takega ...” je rekel velik, znojen policist. Ni nas nameraval vseh zbrati v dnevni sobi in razgaliti resnico. Ni hotel ostati še na kozarcu ribezovega soka, ni hotel povedati, kaj se je zares zgodilo. Hotel je le oditi.

Policisti so drug za drugim odšli skozi vhodna vrata.

Teta je zaklenila Žagovinasto hišo.

Prevedla Julija Potrč